

Nr 183.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ersättning av statsmedel för skada vid biträde åt ordningsmakten m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels antaga härvid fogade förslag till förordning om ersättning av statsmedel för skada vid biträde åt ordningsmakten,
dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Förordning
om ersättning av statsmedel för skada vid biträde åt ordningsmakten.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har någon biträtt polismyndighet, polisman eller ordningsvakt vid ingripande mot person, som stört den allmänna ordningen eller begått eller miss-tänkts för brott eller kunnat antagas vara farlig för allmän säkerhet, och har till följd av ingripandet skada till person eller egendom tillskyndats honom, skall ersättning för skadan utgivas av allmänna medel. Ersättning skall dock ej utgå, då biträde varken påkallats eller eljest syns nödigt, ej heller då det lämnats mot uttryckligt förbud av polisverksamhetens utövare.

Ersättningen skall bestämmas enligt de i 6 kap. strafflagen beträffande skadestånd stadgade grunderna; dock att därvid i fall, som i 4 § nämnda kap. sägs, avseende ej skall fästas vid tillgångarna hos den som må vara ansvarig för skadan.

2 §.

Rätt till ersättning prövas av länsstyrelsen i den ort där skadan timat. Ansökning om ersättning skall göras inom ett år från det skadan skedde.

3 §.

Vid ansökning om ersättning bör fogas utredning om skadan och dess uppkomst. Finnes nödigt att för vinnande av fullständig utredning i ärendet någon höres såsom vittne eller upplysningsvis, äger länsstyrelsen förordna om sådant förhör vid allmän domstol. Ersättning till den som inkallats till förhör skall utgå av allmänna medel.

Skriftligt besked angående länsstyrelsens beslut om ersättning enligt denna förordning skall, där det begärts, utan avgift tillhandahållas sökanden.

4 §.

För belopp, som statsverket utgivit till den skadelidande, inträder statsverket i dennes rätt mot den som är ansvarig för skadan.

5 §.

Närmare föreskrifter om tillämpningen av denna förordning meddelas av Konungen.

—————

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1935 men äger ej tillämpning beträffande skada, som dessförinnan inträffat.

—————

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENG-
BERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepar-
tementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om
*ersättning i vissa fall av statsmedel för skada, som tillfogats enskild person vid
ingripande på ordningsmaktens sida, samt anför:*

I skrivelse den 2 juni 1934 (nr 299) anhöll riksdagen, under åberopande
av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 och första
kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, om utredning angående
ersättning i vissa fall av statsmedel för skada som tillfogats enskild person
vid ingripande på ordningsmaktens sida, samt att förslag till dylika bestäm-
melser måtte framläggas för riksdagen.

Skrivelsen var föranledd av en inom andra kammaren av herr Lundqvist
m. fl. väckt motion (nr 76).

Den 22 juni 1934 anbefalldes Kungl. Maj:t överståthållarämbetet att verk-
ställa den begärda utredningen samt att inkomma med förslag i ämnet.

Sedan överståthållarämbetet uppdragit åt polismästaren Eric Hallgren i
Stockholm att verkställa den anbefallda utredningen, har överståthållaräm-
betet den 2 november 1934 inkommit med en skrivelse från Hallgren jämte
av denne avfattade utkast till lag om ersättning av statsmedel för skada i
vissa fall vid biträde åt polismyndighet eller polisman samt utkast till kun-
görrelse med närmare föreskrifter angående tillämpningen av sagda lag. Lag-
utkastet torde få såsom bilaga (*Bilaga A*) fogas till statsrådsprotokollet i
detta ärende. För innehållet i skrivelsen kommer redogörelse att lämnas i
det följande.

Över utkasterna, mot vilka överståthållarämbetet förklarar sig icke hava
funnit anledning till erinran, hava efter remiss yttranden avgivits av samt-
liga länsstyrelser. Flertalet av dessa hava bifogat yttranden från lands-
fogdarna i respektive län, länsstyrelserna i Stockholms och Västernorr-
lands län därjämte från landsfiskalsföreningarna i respektive län samt läns-
styrelserna i Östergötlands, Kristianstads och Hallands län därjämte från
respektive poliskammaren i Norrköping samt magistraterna i Kristianstad och
Halmstad. Länsstyrelserna i Blekinge, Malmöhus och Örebro län hava
överlämnat yttranden från poliskammarna i respektive Karlskrona, Malmö och
Örebro.

Allmänna synpunkter.

I den vid 1934 års riksdag väckta *motionen* i ämnet anfördes bland annat följande.

Befattningshavare vid polisväsendet vore på grund av arten av sin tjänstgöring tillförsäkrad visst skydd och vissa förmåner, bland annat rätt att bära och bruka vapen, att våld mot polisman i tjänstutövning straffades strängare än liknande brott mot enskild person, att kunna höras som vittne om det som hänt honom i tjänsten, rätt till bibehållen lön under sjukdom, orsakad av skada i tjänsten, rätt till ersättning för sönderrivna kläder m. m.

Polisman kunde sålunda anses tämligen väl skyddad med hänsyn till de särskilda risker och skador, som sammanhängde med hans tjänstgöring.

Helt annorlunda ställde det sig i fråga om *enskild* person, som vid våldsam uppträde eller liknande tillfälle ingrepe på ordningsmaktens sida och hjälpte till, exempelvis vid anhållande, och därunder åsamkades kroppsskada eller finge sina kläder sönderrivna. En sådan enskild person intog i alla avseenden en missgynnad ställning, oaktat han i likhet med polismannen handlade uteslutande i samhällets intresse. Bland annat torde han endast i undantagsfall utfå någon ersättning för blesstyrer eller sönderrivna kläder, även om våldsverkaren av domstol förpliktades ersätta skadorna. Statsverket lämnade i dylika fall ingen ersättning.

En sådan ordning kunde icke vare sig ur samhällets eller den enskildes synpunkt anses tillfredsställande. Att den ej heller bidroge till att öka allmänhetens villighet att i en brydsam situation hjälpa ordningsmaktens representanter vore själfvallet. Ändrade bestämmelser på detta område syntes därför motiverade.

Så mycket torde i varje fall kunna och böra göras från statsmakternas sida, att den, som i en kritisk situation ställde sig på ordningsmaktens sida, bleve tillförsäkrad ersättning av allmänna medel åtminstone för alla därvid erhållna kropps- och andra skador. Möjligheten att erhålla dylik ersättning skulle — fränsett den rent ekonomiska sidan av saken — även vara av en viss psykologisk betydelse, då ju samhället därigenom också uttalat sina sympatier för och sitt gillande av ett ingripande vid behov till polisens förmån.

Såsom förutsättning för dylik ersättning torde i regel böra gälla, att vederbörande blivit av polisman ombedd att biträda.

I *motionen* hemställdes att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av bestämmelser i ämnet, eventuellt förelägga riksdagen förslag till sådana bestämmelser.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, som över *motionen* inhämtat yttrande från överståthållarämbetet, anförde i sitt utlåtande i huvudsak följande.

Det låge utan gensägelse i samhällets intresse att bereda ökat ekonomiskt skydd åt personer, vilka biträdde ordningsmakten vid fullgörandet av dess uppgift och därvid mången gång — ej minst på landet, där polisen i regel vore hänvisad till att räkna endast med egen hjälp — gjorde det över huvud taget möjligt för denna att fullgöra sin ämbetsplikt. Såsom av inhämtade upplysningar framginge, lämnades endast i undantagsfall gottgörelse åt enskild person för skada och dylikt, som ådragits vid ingripande på ordningsmaktens sida.

I *motionen* hade påpekats möjlighet att erhålla ersättning av allmänna

medel åtminstone för kropps- och andra skador, som åsamkats person, vilken i en kritisk situation ställt sig på ordningsmaktens sida. Såsom en förutsättning — i regel — hade antytts, att vederbörande borde hava blivit av vederbörande polisman ombedd att biträda honom. Utskottet hölle emellertid före, att ersättning borde tillerkännas i större utsträckning. Något absolut krav på att vederbörande blivit direkt ombedd att hjälpa borde icke upprätthållas. Sådana förhållanden kunde vara för handen, att ordningsmaktens ordinarie handhavare vore urståndsatt att uttryckligen anmoda någon om hjälp. Det borde enligt utskottets mening vara tillfyllest att, i fall då hjälp ej blivit av ordningsmakten uttryckligen påkallad, hjälpen dock varit oundgängligen nödig för ordningens upprätthållande eller som skydd åt polisman i tjänsteutövning.

Den ersättning, som i dylika fall komme att lämnas av det allmänna, borde ej heller vara för snävt tilltagen. Det vore samhällets plikt att sörja för att varje bevislig förlust eller skada, som vållats av oundgängligen erforderligt ingripande till ordningsmaktens hjälp, bleve ersatt på ett sätt, som vore samhället värdigt. Utskottet åsyftade därvid alldeles särskilt det fall, att enskild person på grund av skador, ådragna vid ingripande till ordningsmaktens hjälp, sedermera avlede. I dylikt fall borde det för samhället vara en hederssak att svara för att de efterlevande erhöle sin skäliga bärgning.

För att göra den ekonomiska gottgörelsen effektiv borde statsverket i första hand svara för densamma. Efter domstols prövning, där sådan förekomme, kunde sedermera det ekonomiska ansvaret överflyttas på annan, ersättningsskyldig person.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i ämnet.

Första kammarens andra tillfälliga utskott förklarade sig i sitt utlåtande instämma i vad andra kammarens utskott anført och hemställt.

I de över författningsutkastens avgivna *yttrandena* har i intet fall principiella erinringar gjorts mot förslaget att bereda ersättning i nu ifrågasvarande hänseende.

När ordningsmakten för ordningens upprätthållande erhåller bistånd från enskild person, fullgör denne en viktig samhällsuppgift och synes därför *Departements chefen.* böra, om han kommer till skada, av samhället erhålla gottgörelse för densamma. Då bestämmelser härom saknas i svensk rätt, ansluter jag mig följaktligen till den i ärendet enstämmigt uttalade meningen, att sådana nu böra införas. Vad angår det grundläggande författningsutkastets detaljbestämmelser hava dessa med ledning av de inkomna yttrandena undergått överarbetning inom socialdepartementet. Med hänsyn till de föreslagna bestämmelsernas innehåll har anledning ej syntts föreligga att giva författningen formen av allmän civillag.

Förslagets särskilda bestämmelser.

1 § första stycket.

Första stycket av § 1 i polismästare Hallgrens lagutkast stadgar, att den, som efter anmodan av polismyndighet eller polisman biträtt vid upprätt-

hållande eller återställande av allmän ordning eller säkerhet, äge efter ty skäligt prövas rätt till ersättning av statsmedel för den skada till person eller egendom, som åsamkats honom under eller i omedelbar följd av arbetet.

Enligt § 1 st. 3 i lagutkastet skall vad tidigare i paragrafen stadgats även gälla i fall biträde visserligen icke blivit uttryckligen påkallat, men detta dock varit oundgängligen nödigt för upprätthållande eller återställande av allmän ordning eller säkerhet och biträdet icke lämnats mot uttryckligt förbud av polismyndighet eller polisman.

Polismästare Hallgren har i sin skrivelse beträffande § 1 st. 1 i sitt lagutkast framhållit, att, därest det allmänna i första hand skulle lämna ersättning i viss omfattning åt den, som biträtt ordningsmakten vid fullgörande av dess åligganden, sådan ersättning givetvis skulle utgå för skada, som åsamkats *under* hjälpåtgärdens utförande. Emellertid torde kunna ifrågasättas huruvida icke ersättning borde utgå jämväl för skada, som inträffat *efter*. Skäl kunde åberopas för stadgande om ersättning jämväl i det fall att enskild person, som ingripit till ordningsmaktens hjälp, sedermera bleve utsett för till exempel hämdåtgärder. Därest man skulle utsträcka det allmännas skyldighet i nu nämnd omfattning, torde emellertid svårighet ofta uppstå att träffa avgörande om, huruvida skada, som efteråt drabbat åsyftad person, hade sin grund i den lämnade hjälpen eller icke. Samma svårighet torde däremot icke föreligga, om skadan inträffat omedelbart efter personens ingripande. Det vore därför tillrädligt att bestämma tidpunkten för den ersättningsberättigande skadans inträffande så, att ersättning skulle utgå för skada, som inträffat *under* eller *omedelbart efter* ingripandet.

Ifråga om § 1 st. 3 i lagutkastet har polismästare Hallgren yttrat, att, såsom av utskottsutlåtandena framginge, för rätt till ersättning icke borde krävas att ingripandet uttryckligen påfordrats av ordningsmaktens ordinarie handhavare. Men å andra sidan borde ersättning icke heller utgå för skada, som uppkommit i samband med en hjälpåtgärd, vilken visserligen synts nödvändig men som polismannen uttryckligen undanbett sig.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Stockholms läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler och föreningen Västernorrlands läns landsfiskaler hava ansett enskild person böra tillerkännas ersättning för skada, som åsamkats honom jämväl vid biträde åt ordningsvakt, som jämlikt 18 § polislagen på enskild bekostnad förordnats för polisbevakning. Länsstyrelsen har yttrat, att i nu förevarande hänseende borde principiellt sett skillnad ej göras mellan hjälp åt polisman och hjälp åt dylik ordningsvakt, ty den senare hade under sin tjänstgöring att med polismands skydd och befogenhet upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

Landsfogden i Kronobergs län har ansett den föreslagna ersättningsrätten icke böra begränsas till ingripande vid ordningens upprätthållande utan även böra omfatta hjälpåtgärder i vissa fall av kriminalpolisverksamhet, såsom spaning angående brott. I de mindre städerna och särskilt på landsbygden med dess fåtaliga polispersonal vore nämligen polisen vid efterspaning och

gripande av brottslingar i samma om icke större utsträckning än vid ordningshållning beroende av hjälp av enskilda. Utan hjälp från enskildas sida skulle det på landsbygden ej vara möjligt att med framgång fullgöra spaningsarbete. De risker och de skador, som enskilda i sådana fall utsattes för och tillfogades, vore ej heller av mindre omfattning än vid ingripande för ordningens upprätthållande. Ett färskt exempel härför erbjöde spaningarna hösten 1934 efter förövarna av vissa inbrottsstölder i Ljungby och å åtskilliga andra orter. Att dessa brottslingar blivit gripna hade i hög grad berott på den raska och energiska hjälp, som lämnats polisen av vissa enskilda personer, vilka därvid utsatts för icke obetydliga risker. Även länsstyrelsen i samma län har ansett ersättning böra utgå till person, som biträtt vid eftersökande av brottslingar och därvid lidit skada till person eller egendom.

Länsstyrelsen i Uppsala län har funnit det visserligen vara naturligt att, då skada tillfogats en ordningsmaktens hjälpare, bevisningen rörande sambandet mellan hjälpen och skadan försvårades i de fall, då någon tid förflutit från det hjälpen lämnats och till dess skadan uppkommit. Denna omständighet borde dock icke i princip utesluta rätten till ersättning, utan borde sådan utgå så snart bevisning om sambandet åstadkommes. Även om tidrymden ifråga skulle vara avsevärd, vore det ingalunda uteslutet att sådan bevisning kunde förebringas. Den sålunda uttalade uppfattningen har jämväl kommit till uttryck i de av *landsfogdarna i Kristianstads och Värmlands län* avgivna yttrandena.

Landsfogden i Kronobergs län åter har med avseende å rätten till ersättning för skada, som inträffat efter hjälpåtgärdernas utförande, ansett kravet på kausalitet mellan ingripandet och skadan böra ytterligare skärpas.

Länsstyrelsen i Stockholms län har såsom eget utlåtande åberopat ett av *landsfogden i länet* efter samråd med länsstyrelsen avgivet yttrande, vari framhålles att ersättningsrätten alltför skarpt begränsats genom villkoret att biträdet skulle varit oundgängligen nödigt för upprätthållande eller återställande av allmän ordning eller säkerhet. I stället förordades att rätt till ersättning medgaves även om biträdet icke blivit uttryckligen påkallat, men uteslötes om biträdet lämnats mot uttryckligt förbud av polismyndighet eller polisman, eller om biträdeshjälpen, enligt vad omständigheterna utvisade, icke varit behövligen för upprätthållande eller återställande av allmän ordning eller säkerhet.

Såsom villkor för erhållande av ersättning har i det utremitterade lagutkastet bland annat stadgats, att någon biträtt polisen vid upprätthållande eller återställande av allmän ordning eller säkerhet. Genom denna bestämmelse synes, såsom i en del remissyttrandena erinrats, den föreslagna lagstiftningen få en alltför begränsad omfattning.

Enligt 18 § polislagen må på enskild bekostnad polisbevakning anordnas vid visst företag, vid viss tillställning eller eljest i särskilt fall. Den som ombesörjer dylik bevakning benämnes i 21 § polisreglementet ordningsvakt.

Departements
chefen.

Han är tillförsäkrad sådant skydd som jämlikt 10 kapitlet 5 § strafflagen tillkommer polisman. I 26 § reglementet den 29 januari 1926 för viss polispersonal, så ock ordningsvaktens tjänstedräkt, tjänstetecken och beväpning stadgas, att ordningsvakt under tjänstgöring skall hava ordet »ordningsvakt» på tydligt sätt anbragt på huvudbonaden ävensom föra armbindel av viss angiven modell. Armbindeln må icke bäras utom det område där ordningsvakten äger utöva polisverksamhet. Av det nu sagda framgår, att en ordningsvakt inom det honom tilldelade området fyller samma mission för ordningens upprätthållande som en polisman. Hans tjänstedräkt avviker icke påfallande från den, som enligt 24 § sistnämnda reglemente bäres av vissa polismän. Förordnande som ordningsvakt plägar vanligast meddelas vakter vid utskänkningsställen eller nöjestillställningar, där risk för ordningens störande föreligger, och anordnande av dylik vakt torde ofta sättas som villkor för erhållande av tillstånd till utskänkningsstället eller tillställningens anordnande. Att kostnaden för den verksamhet för ordningens upprätthållande, som i princip åvilar det allmänna, i dessa fall bestrides av innehavaren av företaget eller anordnaren av tillställningen, synes mig i nu förevarande hänseende sakna betydelse. Den enskilde person, som kommer en beträngd ordningsvakt till undsättning, måhända i tro att denne är en polisman, gör säkerligen oftast detta icke i vederbörande företagares utan i den allmänna ordningens intresse och bör därför också vinna det allmännas stöd och erkänsla i samma grad som den, vilken i en liknande situation bistår en polisman.

Polisen har icke allenast till uppgift att upprätthålla ordning och säkerhet. Enligt 1 § 2 mom. polislagen förstås med polisverksamhet jämväl verkställande av spaning och annan undersökning angående brott ävensom den verksamhet i övrigt, som på grund av särskilda stadganden eller hävdvunnet bruk åligger polispersonal. Även om det vanligen är vid ordningsstörande uppträden som polisen har behov av hjälp från enskilda, visar dock erfarenheten att sådan hjälp även i andra situationer kan vara behövlig. Jag hänvisar härutinnan till det yttrande, som avgivits av landsfogden i Kronobergs län och vari framhålles värdet av att polisen, särskilt på landsbygden, under spaning efter brottslingar erhåller biträde av befolkningen i orten. Jämväl vid annan utövning av polisverksamhet torde kunna tänkas fall, t. ex. vid olika slag av handräckning, där den tillgängliga polisstyrkan är alltför fåtalig för att kunna ensam hävda samhällsmaktens auktoritet. Skäl synas icke föreligga att från de nu föreslagna förmånerna utsluta dem som i nu åsyftade situationer lämna polismakten sitt stöd och i följd därav komma till skada.

Emellertid torde i annat hänseende en viss begränsning av ersättningsrätten vara tillräddig. De fall, som riksdagen i sin skrivelse åsyftat, äro säkerligen sådana, då skadan direkt sammanhänger med polisverksamhetens natur. Däremot synes det knappast befogat, att ersättningsrätten utsträcker till att avse all skada, som uppkommer under biträde åt polis eller ordningsvakt i tjänstutövning, således även skada som åsamkas t. ex. genom en ren olyckshändelse. Jag föreslår därför, att ersättningsrätten begränsas till

de fall, då skada tillskyndas i följd av ingripande mot person, som stör den allmänna ordningen eller begått eller misstänkes för brott eller kan antagas vara farlig för allmän säkerhet.

Med denna lagstiftnings syfte torde otvivelaktigt överensstämman, att skada, som åsamkats den enskilde såsom följd av hans uppträdande på ordningsmaktens sida, blir ersatt, även då densamma tillfogats i vedergällnings-syfte, kanske lång tid efter det hjälpen lämnats. Visserligen komma måhända i en del sådana fall svårigheter att uppstå beträffande bevisningen om att skadan varit en följd av den lämnade hjälpen, men detta förhållande bör ej utesluta rätt till ersättning i de övriga fall, däri övertygande sådan bevisning presteras.

Såsom i de av länsstyrelsen och landsfogden i Stockholms län avgivna yttrandena framhållits, synes rätten till ersättning kunna bli alltför starkt kringskuren, därest, i de fall då biträde icke blivit uttryckligen påkallat, den skadade måste visa att biträdet, objektivt sett, varit oundgängligen nödigt. Det torde vara tillfyllest att för dessa fall stadga, att ersättning icke skall utgå därest biträdet icke syntes nödigt eller lämnats mot uttryckligt förbud av polisverksamhetens utövare.

I överensstämmelse med min nu uttalade uppfattning hava det utremitterade lagutkastets förevarande bestämmelser omarbetats och därvid tillika ansetts böra i departementsförslaget sammanföras under 1 § första stycket.

1 § andra stycket.

Enligt § 1 st. 2 i polismästare Hallgrens lagutkast skall i fall av kroppsskada ersättning utgå icke allenast för läkarlön och annan kostnad utan även för hinder eller brist i den skadades näring, för sveda och värk så ock för lyte eller annat stadigvarande men, om sådant blivit den skadade tillfogat. Skulle av skada, som ovan nämnts, döden följa, skall av statsmedel till dödsboet utbetalas skälig begravningshjälp. Kommer någon, som enligt stadgande i lag äger rätt till underhåll av den, som blivit dödad, att genom dennes fränfille sakna erforderligt underhåll, då skall sådant honom efter ty skäligt prövas av statsmedel tilläggas.

Rörande den omfattning, i vilken ersättning bör utgå, har *polismästare Hallgren* i sin skrivelse yttrat, att ersättningen icke borde inskränkas till att avse gottgörelse allenast åt den skadade utan jämväl, därest denne avlede, åt hans efterlevande. Ersättningen till den skadade borde omfatta gottgörelse för skada å hans kläder och övriga egendom samt å hans person. I sistnämnda hänseende borde utgå ersättning icke blott för läkarvård, medikamenter och dylikt, för sveda och värk samt för lyte eller annat stadigvarande men, utan även för förlorad arbetsinkomst. Den ersättning, som borde utgå till avliden skadads efterlevande, torde böra utgöra dels den avlidnes rätt till gottgörelse för skada å egendom, för läkarvård, medikamenter och dylikt och för förlorad arbetsförtjänst, dels ock begravningshjälp och, därest den avlidne efterlämnat anhöriga mot vilka han haft försörjnings-

plikt, understöd åt dessa. Ersättningen torde med andra ord lämpligast kunna givas samma omfattning som den, i vilken det enligt allmänna skadeståndsregler åläge den till skada vållande att lämna gottgörelse.

Landsfogden i Kronobergs län har yttrat, att rätten till ersättning icke borde göras vidsträcktare än den som i förevarande fall enligt lag vore tillförsäkrad polispersonalen. Längre gående skyldighet för det allmänna syntes ej heller vara åsyftad i riksdagsmotionen. I fråga om understöd åt avliden skadads efterlevande torde sålunda denna rätt böra regleras i enlighet med föreskrifterna i 5 § förordningen den 5 juni 1925 med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

Departements-
chefen.

I de i riksdagens skrivelse åberopade utskottsutlåtandena har framhållits, att den ersättning, som i nu förevarande fall skulle utgå, borde omfatta ej allenast gottgörelse för alla kropps- och andra skador utan även, därest kroppsskadorna medförde döden, skälig bärgning åt de efterlevande. I detta uttalande kan jag helt instämma. De sålunda angivna grunderna för ersättningens utmätande torde, såsom polismästare Hallgren framhållit, nära överensstämma med de för motsvarande fall gällande allmänna skadeståndsreglerna. Jag förordar därför, till vinnande av reda och enkelhet i fråga om utformningen och tillämpningen av ersättnings- och de därmed nära förbundna regressrättsbestämmelserna, att ersättningen förklaras skola bestämmas enligt de i strafflagen för skadestånd stadgade grunder. Det i 6 kapitlet 4 § strafflagen förekommande stadgandet, att vid prövning av fråga om underhåll åt efterlevande hänsyn skall tagas till den brottsliges tillgångar, bör dock icke bliva tillämpligt vid bedömandet av den statsverket i första hand åvilande ersättningsskyldigheten. Vid utkrävandet av den regressrätt, som bör anses tillkomma statsverket, måste detta förhållande i förekommande fall beaktas.

Genom hänvisningen till strafflagen öppnas även möjlighet att, där så undantagsvis skulle anses påkallat, taga hänsyn till den skadades eget medvållande. Härvid måste dock naturligtvis en avvägning ske mellan det intresse, som påkallat ingripandet, och den risk varför vederbörande utsatt sig.

2 och 3 §§.

Enligt § 2 i polismästare Hallgrens lagutkast skall Konungens befallningshavande bestämma det ersättningsbelopp, som efter ty i § 1 stadgats må utgå.

Landsfogden i Stockholms län har i sitt efter samråd med *länsstyrelsen i samma län* avgivna yttrande ifrågasatt, huruvida icke riksförsäkringsanstalten med hänsyn till dess verksamhet i övrigt vore närmare till att omhändervålla prövningen av hithörande ärenden än länsstyrelsen. Oavsett åt vilken administrativ myndighet denna prövning än kunde komma att bliva anförtrodd, torde det vara nödvändigt att myndigheten förbehölles rätt att förordna om vittnesförhör inför domstol i sådana fall, där det ej bleve möjligt

att i administrativ väg vinna klarhet i bevisningshänseende. Viss fatalietid borde bestämmas, inom vilken framställning om ersättning senast finge ingivas. Det torde nämligen vara angeläget att ärenden av detta slag komme under prövning snarast möjligt efter det skadan timat.

Även *länsstyrelsen i Gotlands län* har förordat fastställande av viss tid, inom vilken framställning om ersättning senast finge göras.

Länsstyrelsen i Blekinge län har ansett ersättningsbeloppen lämpligen böra bestämmas av länsstyrelsen allenast i fråga om skadad egendom, såsom sönderrivna kläder och dylikt. Beträffande kroppsskada och följderna därav borde ersättningsbedömandet överlämnas åt domstol, icke minst på grund av den utredning och bevisning, som i dylika fall väl i allmänhet bleve nödvändig och som lämpligast kunde förebringas inför domstol, som också vore bättre skickad att tillämpa vanliga skadeståndsregler.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har erinrat, att de utremitterade författningsutkasterna ifråga om bestämmandet och utbetalningen av ersättningen i stort sett överensstämde med gällande författningar om ersättning till polisman för skada å kläder. Det kunde emellertid ifrågasättas, om icke något utförligare bestämmelser erfordrades i nu förevarande fall. Ersättningen för skadade kläder rörde sig i regel om mindre belopp, som vore jämförelsevis lätta att fastställa. I nu föreliggande fall däremot kunde ersättningen i händelse av svårare skada eller dödsfall uppgå till betydande belopp, och för ersättningens fastställande kunde erfordras vidlyftigare utredning. Ofta nog torde ett bedömande av det skäligen beloppet icke kunna ske förrän på grundvalen av domstolsutredningen, understundom ännu senare. Det kunde under dylika omständigheter bliva nödvändigt att efter brottmålets avgörande av domstolen få frågan om skyldighet för vederbörande att till statsverket återgälda ersättningen prövad i särskild rättegång. Eventuellt skulle det också kunna tänkas, att domstolen, som i första hand disponerade över utredningsmaterialet, ägde bestämma ersättningsbeloppet. Kompletterande bestämmelser syntes i varje fall erforderliga.

Länsstyrelsen i Örebro län har ansett de fall lämpligen böra förbehållas Kungl. Maj:ts avgörande, i vilka fråga vore att ikläda statsverket ersättnings-skyldighet till mycket betydande belopp. Förslagsvis kunde såsom högsta ersättning, varom länsstyrelse finge besluta, fastställas ett belopp av 500 kronor, varemot, då högre gottgörelse ansåges böra utgå eller då fråga vore om fortlöpande ersättning eller livränta, sådant ärende borde hänskjutas till Kungl. Maj:ts prövning.

I likhet med vad i lagutkastet föreslagits anser jag ärenden av nu före- *Departments-*
varande slag, vilka skulle komma att bliva av administrativ natur, böra *chefen.*
prövas av vederbörande länsstyrelse. Besvär över länsstyrelsens beslut skulle jämlikt 2 § 4:o regeringsrättslagen komma att upptagas och avgöras av regeringsrätten. På sätt i ett par yttranden förordats torde viss fatalietid för ansökans ingivande böra bestämmas, och finner jag denna lämpligen kunna sättas till ett år från skadans uppkomst.

Sökanden bör vid ansökningen foga utredning om skadan och dess uppkomst. Givetvis kan den ersättningsskyldighet, som genom antagandet av förevarande förslag till förordning komme att åvila statsverket, i vissa fall bliva jämförelsevis betydande. Det är därför anledning tillse, att genom förordningen möjligheter beredas den prövande myndigheten att erhålla fullt tillförlitlig utredning rörande skadans uppkomst och omfattning. I enlighet med vad i ett par yttranden förordats har därför i departementsförslaget införts bestämmelse om rätt för länsstyrelse att, till dylik utredning, förordna om förhör vid allmän domstol. Ersättning till den, som inkallats till sådant förhör, torde böra utgå av allmänna medel.

Vidare anser jag i förordningen böra föreskrivas, att sökanden på begäran skall äga utan avgift erhålla skriftligt besked om länsstyrelsens beslut.

4 §.

I det remitterade lagutkastets § 3 stadgas, att om skada, som i lagen sägs, orsakats genom brottslig gärning, skall domstolen i samband med åtal för den brottsliga gärningen på yrkande av allmän åklagare pröva om och intill vilket belopp tilltalad, som orsakat skadan, skall återgälda statsverket ersättning, som enligt lagen utgivits eller kan komma att utgivas.

Departements-
chefen.

Mot detta stadgande, som motsvarar bestämmelsen i 2 § lagen om ersättning till polisman för skada å kläder, har ingen erinran gjorts i remissyttrandena. Emellertid finner jag, med hänsyn till de skiftande förhållanden under vilka nu ifrågavarande skador kunna uppkomma, lämpligt att reglerna om statens regressrätt erhålla en mer allmänt hållen avfattning.

5 §.

Enligt § 4 i det utremitterade lagutkastet skola närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen meddelas av Konungen.

Detta stadgande har upptagits i 5 § departementsförslaget.

Förslag till sådana föreskrifter har utarbetats av polismästare Hallgren och återfinnes i det förut omnämnda kungörelseutkastet.

Ikraftträdandet.

Därest förordningen antages, torde densamma böra träda i kraft den 1 juli 1935 men äga tillämpning allenast beträffande skada, som inträffar efter ikraftträdandet.

Till bestridande av de ersättningsbelopp, som enligt förslaget skola utgå, hava i statsverkspropositionen särskilda anslagsmedel icke beräknats. Jag får därför föreslå, att under femte huvudtiteln, rubriken »E. Polisväsendet», upptages ett särskilt anslag av förslagsanslags natur, betecknat »Ersättning för skada vid biträde åt ordningsmakten». Då ersättningarna kunna förväntas åtminstone under nästkommande budgetår stanna vid ett relativt blygsamt sammanlagt belopp, torde anslaget kunna sättas till 5,000 kronor.

Enligt vad jag av chefen för finansdepartementet inhämtat, bör tackning för nämnda belopp kunna beredas å riksstatsförslaget.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott sade sig i sitt utlåtande vilja fästa uppmärksamheten på vissa förhållanden, vilka ägde nära sammanhang med dem, som motionen tagit sikte på, och där ändring syntes befogad. Den nu gällande polislagstiftningen ålade polisdistrikt att ansvara för skada å polisman och hans kläder o. s. v. Ett stort antal ordningsmän (kafévakter, ordningsmän vid dansbanor o. s. v.) fölle dock ej under denna lagstiftning, ehuru dessa ordningsmän själva ofta vore tillförsäkrade visst mått av ökat rättsskydd. Utskottet funne det önskligt, att en eventuell utredning komme att omfatta jämväl vidgad rätt till ersättning åt denna kategori av ordningsmakt, som hos sina uppdrags- och arbetsgivare ofta saknade nödigt ekonomiskt underlag för att bliva rättvisligen tillgodosedda vid uppkommen skada. Då denna fråga emellertid ej torde falla inom ramen för motionen ansåge sig utskottet ej böra härutinnan framkomma med några yrkanden utan inskränkte sig till att endast konstatera ett förefintligt önskemål att denna skillnad i behandlingen av olika slag ordningsmakt måtte bliva i möjligaste mån undanröjd.

Polismästare Hallgren har härom i sin skrivelse anfört följande.

I 8 § lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket och i 1 § lagen av samma dag om ersättning till polisman för skada å kläder hade befattningshavarna vid polisväsendet tillförsäkrats vissa förmåner. Dessa föreskrifter torde väl närmast hava tillkommit för att bestämma nämnda befattningshavares ersättningsrätt gentemot sina arbetsgivare. De i motionen åsyftade ordningsmännen intoge emellertid en annan ställning. Deras arbetsgivare vore privata personer eller företag, som beslöte om deras avlöning och andra förmåner. Det torde knappast finnas anledning för staten att åtaga sig eller ålägga polisdistrikten någon ersättningsskyldighet för skada, som kunde drabba en personal, vilkens avlöning icke åvilade statsverket eller polisdistrikt eller till vilkens antagande, instruerande eller administrerande de saknade befogenhet. En i analogi med förenämnda lagar stiftad sådan, som tillförsäkrade ordningsmannen samma ekonomiska förmåner, som tillkomme befattningshavare vid polisväsendet, syntes böra utmynna i ett åläggande för ordningsmannens arbetsgivare att bereda ordningsmannen förmånerna ifråga. Ordningsmannen intoge emellertid i förhållande till sin arbetsgivare en annan ställning än polismannen intoge till statsverket eller polisdistriktet. Det syntes därför lämpligast, att ordningsmannens samtliga ekonomiska förhållanden till arbetsgivaren fortfarande reglerades genom avtal dem emellan utan ingripande i lagstiftningsväg.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västernorrlands län samt landsfogdarna i Stockholms, Kristianstads och Värmlands län hava i sina yttranden uttryckligen förklarat sig instämma i vad polismästare Hallgren sålunda anfört.

Länsstyrelsen i Kalmar län har framhållit, att ordningsvakterna även vore representanter för det allmänna och skäligen borde äga rätt till samma förmåner i förevarande hänseende som vanliga polismän. Då därtill komme, att en reglering av dessa förhållanden genom avtal ej torde kunna ske utan

åläggande i lagstiftningsväg, hemställde länsstyrelsen att i detta sammanhang även denna fråga upptoges till behandling och avgörande.

Landsfogden i Kalmar län har yttrat, att annat avtal mellan arbetsgivare och ordningsvakt ytterst sällan föreläge än rörande viss, vanligen knappt tilltagen ersättning för dag eller tjänstgöringstillfälle. Det vore därför nödvändigt att frågan om ersättning för skada i tjänsten reglerades i lagstiftningsväg, därvid arbetsgivare i förhållande till ordningsvakt borde åläggas samma förpliktelser som statsverket gentemot polisman.

Samma mening har uttalats av *landsfogden i Kronobergs län*, som jämväl erinrat att till ordningsvakter med stadigvarande anställning ersättning för skada i tjänsten torde utgå enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Föreningen Västernorrlands läns landsfiskaler har anfört följande.

I utskottsutlåtandet hade betonats, att enligt nu gällande polislagstiftning polisdistrikt icke hade skyldighet ansvara för skada å ordningsman och hans kläder. Detta vore felaktigt, ty alla ordningsmän, som förordnades enligt polislagen, avlönades av polisdistrikt och vore tillförsäkrade samma rätt och skydd som annan polisman. Tydligen avsåges i utlåtandet de ordningsvakter, som förordnades på enskilda bekostnad. Enligt förslaget vore meningen, att sådan ordningsvakt ej skulle inrymmas i den blivande lagen. Denna inställning måste i princip förefalla oriktig. Ifrågavarande ersättningsfråga borde ej få avvisas med hänvisning till att ordningsvaktens avlöning bestredes av enskild, som även hade att ansvara för skador i tjänsten, då ju denne enskilde i allmänhet vore svag i ekonomiskt avseende och ofta saknade förmåga att lämna nödig gottgörelse, även om viljan därtill skulle förefinnas. Då en rubbning av allmän ordning och säkerhet alltid fölle inom den offentliga rättens område, kunde man inte blunda för den inkonsekvens, som låge däri, att en ordningsvakt kunde stå som genomförare av ett statsintresse i det ena ögonblicket för att i nästa vara hänvisad till och beroende av privata förmögenhetsförhållanden för de eventuellt därvid lidna skadorna och förlusterna.

*Departements-
chefen.*

Personer, som jämlikt 21 § polisreglementet förordnats som ordningsvakter, fullgöra visserligen en det allmänna principiellt åliggande uppgift men göra detta allenast till uppfyllande av förpliktelser, som de genom privaträttsliga anställningsavtal åtagit sig. Anledning synes därför icke föreligga att, såsom ifrågasatts, göra det allmänna ansvarigt för vissa skador, som denna speciella kategori av privatanställda ådrager sig i tjänsten. Ej heller kan jag förorda att, såsom jämväl föreslagits, i detta sammanhang meddelas särskilda bestämmelser rörande enskild arbetsgivarers skyldighet att ersätta vissa slag av skador, som hos honom anställd ordningsvakt ådragit sig i tjänsten. Frågan härom torde, i den mån den icke redan reglerats i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, tillhöra det rättsområde, som behandlar det enskilda anställningsavtalets innehåll och rättsverkningar.

Departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition

dels förelägga riksdagen till antagande ett i enlighet med förut anförda grunder inom socialdepartementet upprättat förslag till förordning om ersättning av statsmedel för skada vid biträde åt ordningsmakten,

dels ock föreslå riksdagen att till ersättning för skada vid biträde åt ordningsmakten för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln rubriken »E. Polisväsendet» anvisa ett förslagsanslag av 5,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Henry Rooth.

Utkast

till

Lag

**om ersättning av statsmedel för skada i vissa fall vid biträde åt
polismyndighet eller polisman;**

Given Stockholms slott den

Vi etc. göra veterligt att Vi med riksdagen funnit gott förordna som följer:

§ 1.

Den, som efter anmodan av polismyndighet eller polisman biträtt vid upprätthållande eller återställande av allmän ordning eller säkerhet, äge efter ty skäligt prövas rätt till ersättning av statsmedel för den skada till person eller egendom, som åsamkats honom under eller i omedelbar följd av arbetet.

I fall av kroppsskada skall ersättning utgå icke allenast för läkarlön och annan kostnad utan även för hinder eller brist i den skadades näring, för sveda och värk så ock för lyte eller annat stadigvarande men, om sådant blivit den skadade tillfogat. Skulle av skada, som ovan nämnts, döden följa, skall av statsmedel till dödsboet utbetalas skälig begravningshjälp. Kommer någon, som enligt stadgande i lag äger rätt till underhåll av den, som blivit dödad, att genom dennes frånfälle sakna erforderligt underhåll, då skall sådant honom efter ty skäligt prövas av statsmedel tilläggas.

Vad ovan stadgats gälle ock, i fall biträde visserligen icke blivit uttryckligen påkallat, men detta dock varit oundgängligen nödigt för upprätthållande eller återställande av allmän ordning eller säkerhet och biträdet icke lämnats mot uttryckligt förbud av polismyndighet eller polisman.

§ 2.

K. B. bestämme det ersättningsbelopp, som efter ty i 1 § stadgats må utgå.

§ 3.

Har skada, som i denna lag sägs, orsakats genom brottslig gärning, prøve domstolen i samband med åtal för den brottsliga gärningen, på yrkande av allmän åklagare, om och intill vilket belopp tilltalad, som orsakat skadan, skall återgälda statsverket ersättning, som enligt denna lag utgivits eller kan komma att utgivas.

§ 4.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.